

Запорожцева Ю.С. Педагогічне проектування на заняттях з іноземної мови як засіб ефективності навчального процесу в післядипломній освіті // Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії : зб. матеріалів конференції. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – С. 137-139.

УДК 378.12

Ю.С. ЗАПОРОЖЦЕВА,
старший викладач кафедри методики навчання гуманітарних дисциплін
(ЖОППО)

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Розглядаються особливості проектування на заняттях з іноземної мови у післядипломній освіті: діалогічність, проблемність, інтегративність, контекстність; описується взаємодія викладача і слухача в процесі проектування. Виділені етапи проектування; зазначені перспективи використання проектування як інструментарію для створення спеціальних навчальних програм.

Рассматриваются особенности проектирования на занятиях по иностранному языку в последипломном образовании: диалогичность, проблемность, интегративность, контекстность; описывается взаимодействие преподавателя и слушателя в процессе проектирования. Выделены этапы проектирования; названы перспективы использования проектирования как инструмента для создания специальных учебных программ.

Distinctive features of pedagogical projection are examined at the lessons of foreign languages at the Postgraduate Education : dialoguing, problem stating and solving, integration, contextual value; teacher's and students' interaction during the process of projection is described. Points of projection are singled out; perspectives of use it are identified as tools for origination of special educational programs.

Соціальні перетворення в Україні змінили орієнтацію всіх її освітніх систем, направивши їх на формування духовного світу особистості, ствердження загальнолюдських цінностей, розкриття потенційних можливостей і здібностей учнів. Дозвіл цих актуальних завдань можливий лише на основі реалізації сучасних підходів до організації освітнього процесу, впровадження нових педагогічних технологій, орієнтованих на розвиток творчих сил і ключових компетенцій тих, хто навчається. У зв'язку з цим одним з пріоритетних напрямів державної політики в області розвитку освіти в Україні визнано впровадження в практику шкільного і вузівського навчання інноваційних технологій. Успіх у вирішенні намічених в Національній доктрині стратегічних напрямів модернізації шкільної освіти можливий лише за умови — готовності вчителів до роботи в сучасних умовах та постійному їх професійному зростанні.

Постановка проблеми. Таким чином, головною передумовою до підвищення якості навчання учнів і студентів є підвищення рівня професійної компетентності вчителів, зміна їх ставлення до змісту і результатів своєї праці, яке полягає в зміщенні акцентів з функцій інформатора і диктатора на функції керівника і фасилітатора (тренера). Задати темпи в здійсненні цих змін, в першу чергу, повинні університети та інститути післядипломної освіти, підсиливши увагу до теоретичної підготовки фахівців, довівши її до такого рівня, досягнувши якого, вчителі могли б самостійно проектувати стратегію і тактику навчання з врахуванням його індивідуальних особливостей, специфіки регіону і шкільного закладу [3, с.41]. Вивчення стану підготовки вчителів іноземних мов міських і сільських шкіл України (Сумська, Житомирська області, м. Херсон) до вирішення позначених вище завдань свідчить про те, що в більшості випадків робота по навчанню, вихованню і розвитку учнів здійснюється ними інтуїтивно, без врахування педагогічних і психологічних рекомендацій, які актуальні на сьогоднішній день. Впровадження нових технологій переважно відбувається шляхом перенесення досвіду вчителів новаторів в практику роботи школи без врахування специфіки контингенту вчителів та учнів. Наслідком такого підходу до впровадження інноваційних технологій є низький показник їх результативності.

Мета нашого дослідження полягала в створенні такого освітнього простору, занурившись в яке вчитель іноземних мов міг би сам визначити напрями удосконалення своєї теоретичної підготовки, вибрати відповідні його інтересам спецкурси, визначити тему своєї дослідницької роботи і форму звітності за результатами отриманих досягнень. Створення такого простору в межах інститутів

післядипломної освіти є не достатнім для вирішення поставлених завдань, тому вважаємо доцільним говорити про використанні активних методів навчання як складовій частині інноваційної педагогічної технології в сучасній педагогіці в рамках післядипломної освіти для вчителів іноземних мов.

Проектування на уроках іноземної мови у післядипломній освіті розглядається в системі особистісно-орієнтованої освіти як основа педагогічної діяльності, яка об'єднує інші технології навчання. Спільна проектна діяльність слухачів післядипломної педагогічної освіти сприяє розвитку їх особистісних якостей і професійних знань, умінь і навичок [6, с.88].

Проектування – це початковий етап розробки будь-якої нової технології, (діалогової, ігрової, модульного навчання, технології повного засвоєння і так далі), який реалізує навчання в співпраці (co-operative learning) «викладач-слухач» і «слухач-слухач» [2, с.22].

При педагогічному проектуванні діяльність викладача (методиста) має бути направлена на створення умов для підвищення рівня особистісної активності тих, хто навчається; на уточнення цілей, які ставить перед собою слухач, на потужність в плануванні своєї діяльності; на консультування по використанню конкретних підручників, засобів, прийомів, методів навчання [7, с.15].

Перспективність використання технології проектування навчального процесу пояснюється тим, що вона пов'язує процес опанування певних знань з предмету «Іноземна мова» з реальним використанням цих знань. Причому комплексний, інтеграційний характер проектної роботи дозволяє вчителю вибудувати цілісну картину опанування професії, акумулюючи для цього свої знання міждисциплінарного характеру та з основного предмету. Це означає, що засвоєнні в навчальному процесі знання, уміння і навички перестають бути розрізненими, вони інтегруються через опанування іноземної мови. Вважаємо суттєвим те, що орієнтація на створення свого проекту як особистого освітнього продукту робить процес опанування знань предмету особливо значимим для слухача, особливо мотивованим [2, с.24].

Проектування набуває особливого значення при вивченні іноземної мови в післядипломній освіті у між курсовий період, де існує безліч чинників, які перешкоджають його вільному володінню (мала кількість годин, статус «другорядного» предмету, який знадобиться у далекому майбутньому, низький рівень знань, відсутність мотивації у вчителя, слабке матеріальне-технічне забезпечення, авторитарний стиль навчання вчителя чи керування адміністрації і так далі). Використання педагогічного проектування у навчанні іноземній мові стає самостійним процесом, що дозволяє актуалізувати власне навчально-пізнавальну діяльність і активізувати слухача (вчителя) як суб'єкта даної діяльності, реалізувати його особистісний та професійний потенціал. Даний процес створює умови для розвитку самопізнання, самооцінки рефлексії, самореалізації і креативності вчителя [5, с.199].

У процесі вивчення іноземної мови проектування є комплексним видом навчальної діяльності, яку відрізняє діалогічність, проблемність, інтегративність, контекстність.

Діалогічність дозволяє слухачам в процесі проектування вступати в діалог, як з власним Я, так і з іншими партнерами навчальної діяльності (іноземною мовою). Діалог тут виконує функцію специфічного соціокультурного середовища та створює умови для прийняття вчителями нового досвіду, переосмислення вже отриманих сенсів, унаслідок чого нова інформація стає особливо значущою. Проблема виникає при виникненні ситуації, яка обумовлює початок активної розумової діяльності, проявів самостійності у вчителів, унаслідок того, що вони виявляють протиріччя між відомим для них змістом і неможливістю пояснити нові факти і явища. Вирішення проблеми призводить до нестандартних шляхів, способів, форм, видів, методів діяльності, відповідно й результату. Необхідно підкреслити, що найбільш значимими для вчителів є реальні професійні проблеми, які часто реалізуються в проекті (екологічні, молодіжні, соціально-економічні, професійні, політичні, соціокультурні тощо) [6, с. 89].

Контекстність дозволяє проектувати технології, наближені до професійної діяльності вчителів, усвідомлювати місце предмету, який вивчається, в системі професійної освіти, його значення, підходи до його навчання.

Інтегративність проектування означає оптимальний синтез вже засвоєних знань і вивчення спеціальних предметів за фахом.

Всі ці особливості, на наш погляд, мають знайти широке використання на уроках іноземної мови в післядипломній педагогічній освіті. На курсах, де вивчаються загальні та спеціальні тексти, необхідно використовувати діалогічність, проблемність матеріалу, до них приєднати контекстність та інтегративність професійних знань, які допомагають вивчати теми за фахом, займатися реферуванням й анотуванням спеціальної літератури [4, с. 67].

Проектування як педагогічна технологія має подвійну природу. З одного боку, в ній можна виділити чисто технологічну площину професійних та навчальних знань, з іншого боку – це процес соціально організованої взаємодії людей з їх ціннісними орієнтаціями, індивідуальними особливостями, з їх творчим потенціалом. Тому. Вважаємо доцільним, передбачити управління активністю цих суб'єктів взаємодії. Викладач (методист) повинен вивчити індивідуальні особливості

осіб, зайнятих в процесі проектування, здійснити відбір діяльності, адекватної професійно-віковому етапу становлення й розвитку слухачів курсів та їх вихідному рівню підготовки. При цьому важливим є вибір оптимальних стратегій взаємодії з урахуванням індивідуальності педагога. Особлива роль методиста післядипломної освіти як керівника проекту – створення ситуації розвитку і поєднання функцій, що управляє, і функцій рівно партнерської взаємодії та співпраці із слухачами, а також функції організації взаємодії та співпраці слухачів безпосередньо у контактній групі. Викладач (методист) вирішує найбільш важку задачу проектування – створення і підтримка рівня мотивації, потреб та інтересу до проектної діяльності, взаємозв'язку між навчальною ситуацією і реальним використанням іноземної мови.

Можна виділити наступні етапи проектування технології навчання:

1. Вибір теми проектування педагогічних технологій.
2. Висунення гіпотез (залежно від технології). Постановка проблеми.
3. Відбір змісту навчального матеріалу.
4. Формулювання цілей, орієнтація на рівень засвоєння.
5. Розробка моніторингу засвоєння педагогічної технології.
6. Аналіз і оцінка результатів.
7. Оформлення результатів проектування.

Слід зазначити, що процес педагогічного проектування пов'язаний з індивідуальною творчою активністю, а тому строго задавати його етапи некоректно і неефективно [1, с. 268].

У міру виконання проектування постійно здійснюється моніторинг, і вносяться необхідні поправки в проекти педагогічних технологій.

Особливою відмінною рисою проектування є його міжпредметна координація і інтеграція професійних знань із знаннями іноземної мови. Якщо на початковому етапі вивчення іноземної мови у післядипломній освіті слухачі можуть опанувати загальнонаукову і загальнотехнічну лексику, вирішуючи прості аутентичні комунікативні завдання, то на завершальному етапі власного професійного зростання вони перекладають спеціалізовані тексти, мають навички говорити іноземною мовою на теми своєї професійної діяльності. Тут іноземна мова може виступати як засіб інформаційної та навчальної пізнавальної діяльності. Виконання спроектованої технології передбачає взаємозв'язане використання видів усного і письмового іншомовного мовлення на різних етапах збору інформації, узагальнення і підготовки проекту, обговорення і аналізу його результатів.

Постійна взаємодія кафедри іноземної мови педагогічного вузу та структур післядипломної освіти (кафедри, лабораторії підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов) сприяє створенню нових навчальних посібників за фахом. Включення процесу опанування іноземної мови в реальну інформаційно-освітню, проектно-дослідницьку і професійну діяльність вчителів іноземних мов створює умови для формування та розвитку їх професійної компетентності.

Проектування розглядається нами як інструментарій для створення спеціальних навчальних програм, направлених на вдосконалення процесу навчання вчителів іноземних мов у післядипломній освіті з метою здобуття стійко високих результатів його ефективності. При цьому проектні технології не вичерпуються лише створенням і використанням спеціальних програм, покликаних реалізувати цілі і завдання навчально-виховної роботи і діяльності педагогів. З методологічної точки зору це означає інтеграцію межпредметних знань і створення цілісного багатофункціонального (інтеграційного) підходу до планування, організації, діагностики педагогічних проблем і ситуацій, а з точки зору практичних застосувань – доведення результатів теоретичних досліджень до технологій їх використання в умовах педагогічної дійсності сьогодення [5, с. 341].

Висновки. Таким чином, проектування як одна з педагогічних технологій у навчанні забезпечує не лише вдосконалення традиційної моделі педагогічного процесу, але і сприяє створенню інноваційних процесів у післядипломній освіті вчителів іноземних мов. Опанування вчителями навичками й знаннями з проектної діяльності на необхідному професійному рівні, вибір інноваційних технологій з урахуванням пред'явлених сучасних критеріїв, їх впровадження в практику дозволить успішно вирішувати головну задачу вищої школи та післядипломної педагогічної освіти - готувати висококваліфікованих фахівців, конкурентних на ринку праці, здатних самостійно обирати стратегію професійної діяльності, реагувати на виклики суспільства та освітньої галузі та легко адаптуватися до умов, які постійно змінюються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баскаков А.М. Челябинская государственная академия культуры и искусств Институт педагогических исследований ПЕДАГОГИКА //Баскаков . - А.М.Учебное пособие для аспирантов и соискателей по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования Челябинск – 2006. С. 268-270

2. Вознюк Л. Технологія підготовки курсових проектів у системі післядипломної освіти //Л.Вознюк. – Освіта на Луганщині. – 2007 № 1.- С.22-25.

3. Даниленко Л.І. Інноваційний освітній процес і педагогічна творчість // Даниленко Л.І. - Наукові записки: Зб. наук. ст. Національного педагогічного інституту ім.М.П. Драгоманова /Уклад. П.В. Дмитренко. І.М.Ковчина, Н.М.Скоробагатько, О.П.Симоненко. – К.: НПУ, 1998. – Вип.. 4. – С.39 – 44.
4. Козлова О.Г. Сутнісні складові інноваційної діяльності вчителя.// Козлова О.Г – Суми, 1999. – 92 с.
5. Новые образовательные технологии в вузе: сборник материалов седьмой международной научно-методической конференции, 8 – 10 февраля 2010 года. В 2-х частях. Часть 1. Екатеринбург: ГОУ ВПО «УГТУ-УПИ имени первого Президента России Б.Н.Ельцина», 2010. 434 с.
- 6.Общая и профессиональная педагогика: Учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности «Профессиональное обучение»: В 2-х книгах / Под ред. В.Д. Симоненко, М.В.Ретивых. - Брянск: Изд-во Брянского государственного университета, 2003. - Кн.1 - 174 с.
7. Якухно І.І. Інноваційний розвиток регіональної системи післядипломної освіти:// І.І.Якухно. - Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Луганськ, 2008. С.12-19.